

Fellesskoleutvalget - innspill fra Utdanningsforbundet Bodø

Innledning

Utdanningsforbundet Bodø ønsker å løfte frem fellesskolens betydning i en tid der både demokratiet og samfunnsoppdraget står under press. Skolen er den viktigste demokratiske institusjon, og fellesskolen er avgjørende for å sikre like muligheter, sosial utjevning og et inkluderende samfunn.

Fellesskole

Med fellesskole mener vi en skole som gir samme utdanningstilbud til alle elever, uansett hvor de bor i landet og sosial/økonomisk bakgrunn.

En høy kvalitet i skolen skaper robuste samfunnsborgere i et demokratisk felleskap. Det forebygger utenforskap og skaper demokratisk forståelse og god samfunnsberedskap. For å nå dette målet, er det helt avgjørende at vi har en statlig styring av den framtidige fellesskolen. Det kan ikke være opp til den enkelte kommune å avgjøre hvilken kvalitet man skal ha i skolen, forskjellene blir like mange som vi har kommuner i landet.

Lærere som nøkkelpersoner

Måten Kommunenes interesseorganisasjon (KS) har forvaltet forhandlingsansvaret for lærerne og skolene i stort, er etter vår mening mye av grunnen til utfordringene skolen står i nå. Staten må overta forhandlingsansvaret og ivareta interessene til en monopolisert yrkesgruppe som lærerne er. KS har gjennom 21 år bevist at de ikke klarer å ivareta interessene til lærerne i skolen. Lederen av fellesskoleutvalget (Bjørn Haugstad) påpeker selv at læreren i Norge har hatt reallønnsnedgang, mens lærerne i OECD-landene har hatt reallønnsoppgang i samme periode.

En kvalitativ god offentlig fellesskole er avhengig av at det rekrutteres kvalifiserte lærere. Da må det være attraktivt å søke seg til yrket og å bli i yrket.

Kommuneøkonomien utfordrer kjerneoppdraget

I utfordrende økonomiske tider er det spesielt viktig å skjerme barn og unges oppvekstvilkår. Dårligere kommuneøkonomi og vedvarende nedtrekk truer skolens evne til å levere på samfunnsoppdraget. Kutt rammer særlig de elevene som trenger skolen mest.

Når kommunene kutter i overføringene til skolen, fjerner støttefunksjoner og kutter i spesialpedagogiske tiltak, svekkes både læringsmiljøet og muligheten til å lykkes i utdanning og samfunnsliv. Det er både økonomisk lite lønnsomt, og uverdigg overfor de elevene som ikke får det tilbudet, og det livet, de har behov for.

Fellesskoleutvalget må anerkjenne at kvalitet i skolen forutsetter tilstrekkelige og øremerkede ressurser — og at dagens rammer ikke står i forhold til oppdraget.

Fellesskoleutvalgets leder viser til at en krone klokt investert i oppvekst, vil gi mange kroner tilbake til samfunnet.

Utdanningsforbundet Bodø oppfordrer Fellesskoleutvalget til å:

- Slå fast at fellesskolen er bærebjelken for demokrati, sosial utjevning og inkludering.
- Anbefale tiltak som sikrer god lærertetthet og tilstrekkelig bemanning i alle ledd.
- Anbefale at skolen må føres tilbake til staten.
- Peke på behovet for en finansieringsmodell som gjør det mulig å sikre skolen tilstrekkelig ressurser for å drive på en kvalitativt god måte.
- Motvirke utenforskap og sikre at fellesskolen forblir et reelt fellesskap for alle barn og unge, som en god demokratisk beredskap.
- Sikre god rekruttering til lærerutdanningene

Svar på problemstillinger:

1: Hva legger du i begrepet fellesskolen

Med fellesskole mener vi en skole som gir samme utdanningstilbud til alle elever, uansett hvor de bor i landet og sosial/økonomisk bakgrunn.

En høy kvalitet i skolen skaper robuste samfunnsborgere i et demokratisk felleskap. Det forebygger utenforskap og skaper demokratisk forståelse og god samfunnsberedskap. For å nå dette målet, er det helt avgjørende at vi har en statlig styring av den framtidige fellesskolen. Det kan ikke være opp til den enkelte kommune å avgjøre hvilken kvalitet man skal ha i skolen, forskjellene blir like mange som vi har kommuner i landet.

2: Hva mener du er det viktigste å bevare ved dagens skole?

Det fysiske oppmøtet, det sosiale ved å gå i en klasse og å tilhøre et felleskap. Skolens dannelsesoppdrag likestilt med utdanningsoppdraget.

3: Hva skal skolens viktigste oppgaver være i framtiden?

I tillegg til at skolen skal utdanne de framtidige elevene, skal skolen drive med danning og gjøre elevene til gangs mennesker. Vi opplever at dannelsesperspektivet har blitt svekket i skolen det siste tiåret.

4: Hva skal til for at skolen også i framtiden skal ha et bredt samfunnsmandat og bidra til å fremme læring, fellesskap, tillit og demokrati?

Kvalitetsutvikling i framtidens fellesskole må skje på profesjonens premisser. Skolen og profesjonsfellesskapet må ha stor grad av autonomi for å kunne løse det oppdraget samfunnet pålegger dem. Da må også skolen i større grad skjermes fra politikere og byråkrater. Statusen til skolen og lærerne må heves betraktelig.

5: Velg ett eller to av utviklingstrekkene som omtales i kapittel 4:

På hvilken måte vil disse trekkene utfordre skolen, og hvordan bør skolen utvikles for å møte dem? En sterk offentlig fellesskole kan være med å motvirke polarisering. Den lærer elever å være inkluderende, raus og verne om ytringsfriheten.

8 sentrale problemstillinger

- Hvilken rolle og funksjon bør skolen som institusjon ha i et 20-årsperspektiv, både for elevene og i et samfunnsperspektiv?**

Skolen må anerkjennes som den viktigste samfunnsinstitusjonen for barn og unge, nest etter hjemmet. Fellesskolen skal være en trygg og stabil base i elevenes liv, uavhengig av livssituasjon og bakgrunn. Den må ivareta grunnleggende rettigheter, mangfold og fellesskap, samtidig som den gir elevene kompetanse til å mestre både arbeidsliv og samfunnsdeltakelse. Skolen har en avgjørende rolle for å utdanne robuste, selvstendige og samfunnsbevisste mennesker.

- Hvilke sentrale trekk ved samfunnsutviklingen vil kunne utfordre skolen i årene som kommer, og på hvilke måter?**

Økende økonomisk og sosial ulikhet, fragmentering av fellesskapet og polarisering utgjør alvorlige utfordringer for demokratiet og fellesskolen. Digitalisering, kunstig intelligens, desinformasjon og ekkokamre påvirker elevenes virkelighetsforståelse og stiller nye krav til kritisk tenkning. Individualisering og svekket fellesskapsforståelse utfordrer skolens verdigrunnlag. Samtidig svekkes rammevilkårene når ressurser dreies bort fra oppvekstfeltet,

og når kommunal styring fører til store kvalitetsforskjeller. Demografiske endringer og kortsiktige politiske prioriteringer forsterker disse utfordringene.

- **Hvordan bør skolen utvikles for å bidra til å håndtere nye utfordringer, krav og forventninger i samfunnet?**

Fellesskolen må videreutvikles som en motvekt til utrygghet, polarisering og individualisme. Skolen må gis tilstrekkelige ressurser til å løse sitt samfunnsoppdrag, og lærerutdanningen må styrkes og tilpasses skolens faktiske behov, blant annet gjennom mer praksis. Tiltak som tolærersystem i småskolen, klare grenser for gruppestørrelser og et styrket klassefellesskap er viktige for å sikre trygge rammer og læring for alle elever.

- **Hvordan kan skolen i framtiden gi alle elevene likeverdige muligheter, uavhengig av kjønn og bakgrunn?**

Gratis skoleprinsippet må videreføres og forsterkes. Likeverdige muligheter forutsetter tilstrekkelige og rettferdig fordelte ressurser, høy lærertetthet og godt kvalifiserte lærere med tid til elevene. Lærernormen som en kvalitetsbunn, må forsterkes slik at læreren får mer tid til den enkelte elev. Skolen må ha tydelige nasjonale rammer som sikrer likhet, samtidig som det gis rom for lokale tilpasninger. Fellesskolen skal være en arena for felles opplevelser, trygg meningsutveksling og utvikling av kritisk informasjonskompetanse.

- **Hva trenger barn og unge å lære for å kunne leve gode liv i framtidens samfunn, og hva er det skolens oppgave å ta ansvar for?**

For å kunne gi barn og unge et godt grunnlag for framtiden må skolen ha gode rammevilkår. Skolen har et tydelig dannelsesoppdrag i samspill med hjemmet, og skal bidra til at elevene utvikler læringskompetanse, selvstendighet, trygghet og motstandskraft. Elevene må lære å uttrykke egne meninger, vise respekt for andre, tenke kritisk og mestre praktiske ferdigheter. Skolen skal gi elevene en solid faglig basis og forståelse av det samfunnet de er en del av, samtidig som skole—hjem—samarbeidet styrkes.

Dette spørsmålet kan også stilles slik:

«Hva trenger skolen for å lære barn og unge hvordan de skal leve gode liv i framtidens samfunn?»

- **I lys av punktene over, hvilke endringer på overordnet nivå må gjøres av innhold, omfang og organisering i skolen for at den skal ruste elevene til å møte framtidens utfordringer?**

Lærerprofesjonen må gis større faglig autonomi og ansvar for å definere skolens innhold og

utvikling. Skolens organisering trenger stabile og forbedrede rammevilkår, med øremerkede midler til bygg, drift og kvalifisert personale. Lærere må få være lærere og skjermes fra oppgaver som ikke er del av kjerneoppdraget. Fellesskapet må styrkes på bekostning av individualiserte løsninger, og statlig eierskap og ansvar for skolen skal sikre likeverdige tilbud. Staten skal erstatte 358 skoleeiere. Praktiske og estetiske fag må få en tydeligere plass, og lærerutdanningen må tilpasses skolens behov.

- **Hvordan kan skolen opprettholde god kvalitet og det brede samfunnsoppdraget i alle deler av landet i en framtidssituasjon med press på offentlige ressurser, knapphet på arbeidskraft og demografiske endringer?**

I tider med knapphet på ressurser, er det spesielt viktig at barnehage, skole og oppvekst skjermes. Skolens betydning for et velfungerende samfunn må anerkjennes og prioriteres. Ressursbruken må bli mer målrettet, med mindre byråkrati og større handlingsrom for skolene. Utvikling i skolen må skje på skolens premisser, og lærere må ha relevant utdanning, tilstrekkelig praksis og gode arbeidsvilkår. Kvalitet i skolen forutsetter kompetent personale, noe som må gjenspeiles i lønn og lønnsutvikling. Ei god lærerutdanning må prioriteres.

- **Er omfanget av grunnopplæringen og lengden på utdanningsløpet hensiktsmessig, eller kan både menneskelig og økonomiske ressurser brukes bedre?**

God kvalitet skapes når læreren har tid til å være lærer. Det må legges større vekt på kvalitet i grunnopplæringen. Skolehverdagen må organiseres med rom for pauser og variasjon, da læring forutsetter restitusjon. Skolen har blitt for teoretisert, og det er behov for flere lærere, mer praktisk undervisning og økt fysisk aktivitet. Når barn er mindre fysisk aktive utenfor skolen, må skolen i større grad bidra til fysisk utfoldelse som del av et helhetlig opplæringstilbud.

På vegne av styret i Utdanningsforbundet Bodø

Trond Are Fjordtun, leder

Siri T. Skarvik Pettersen, nestleder